

Teksts **Juris Paiders**,
speciāli Dienas Biznesam

F

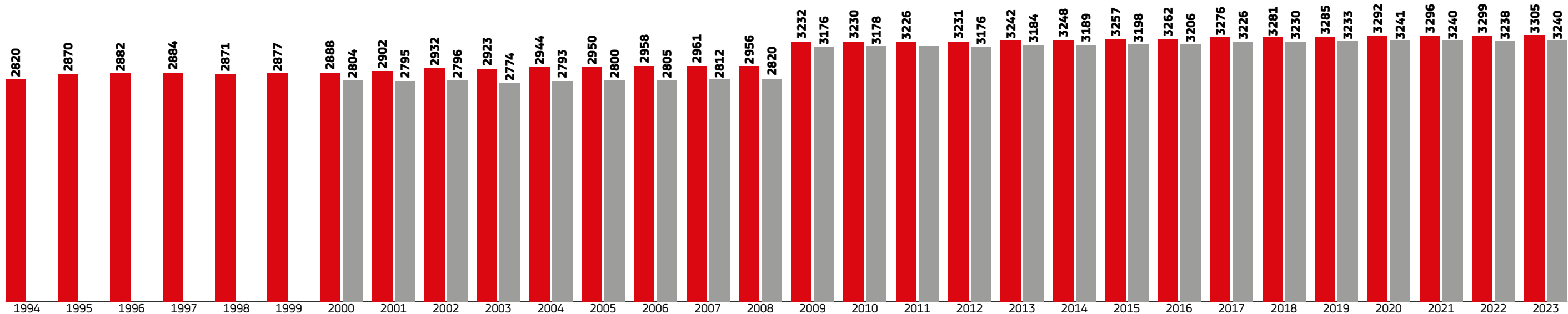
Latvijas laukos visapdraudētākā suga ir cilvēks

iniša taisnē ir nonācis Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izstrādātais Ministru kabineta tiesību akta projekts (Nr. 23-TA-621) *Noteikumi par dabas liegumiem*,

Pamatojumi par vides daudzveidības katastrofālo stāvokli Latvijā balstās uz putnu indeksu, bet Latvijas laukos vēl sliktāk par putniem klājas ... cilvēku sugai

Latvijas mežu platība

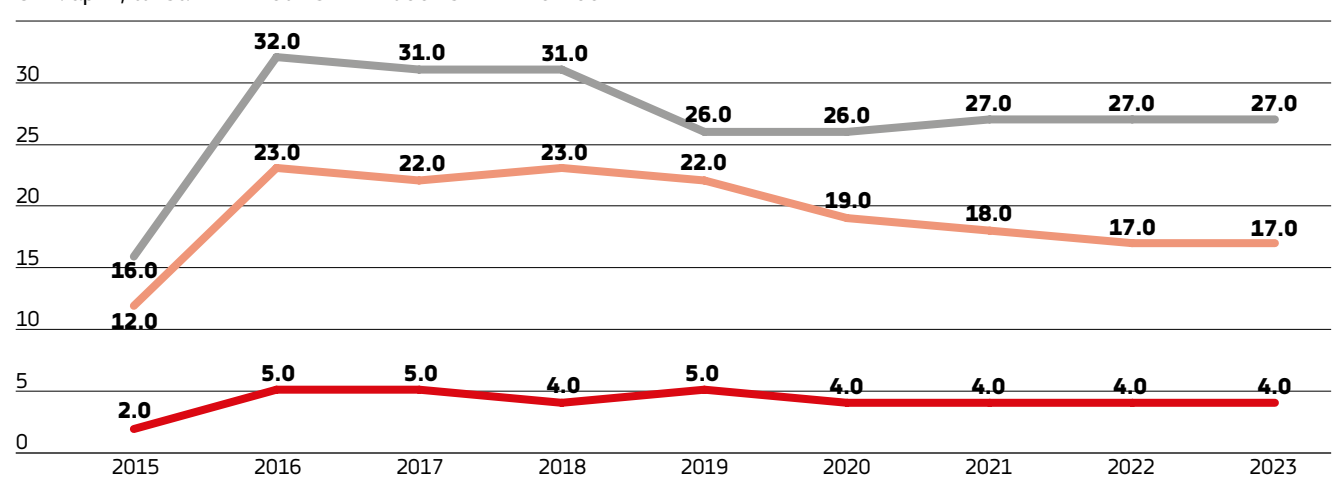
Tūkst. ha ■ mežs ■ t.sk. mežaudzes

Avots: CSP

Medijamo putnu skaits

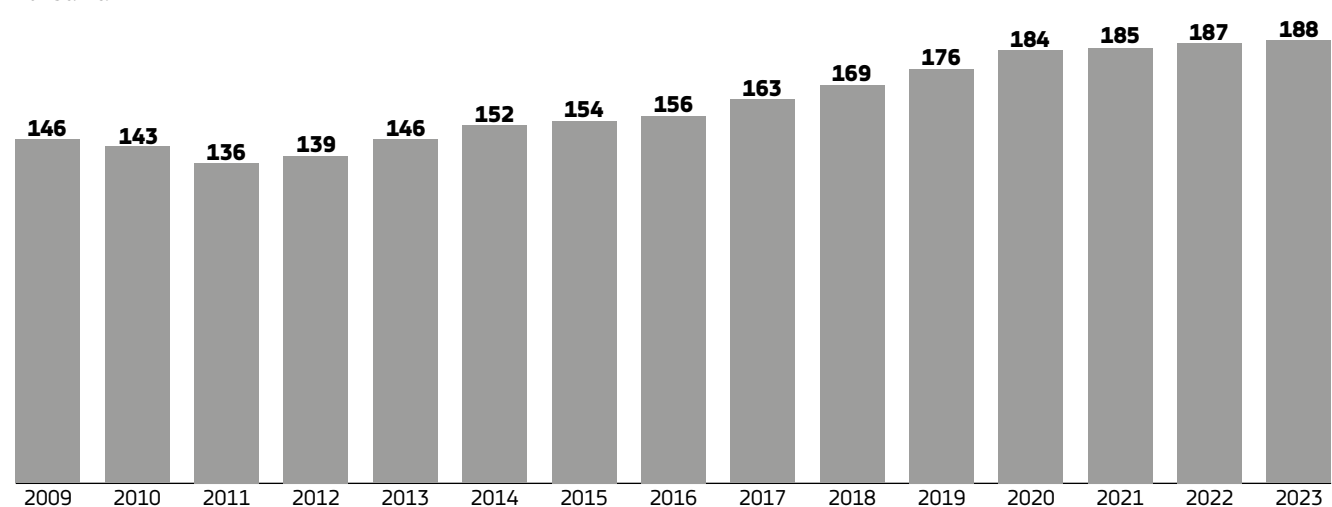
Uz 1. aprīli, tūkst. ■ mednis ■ rubenis ■ mežzirbe

Avots: CSP

Mežaudzes lauksaimniecības zemēs

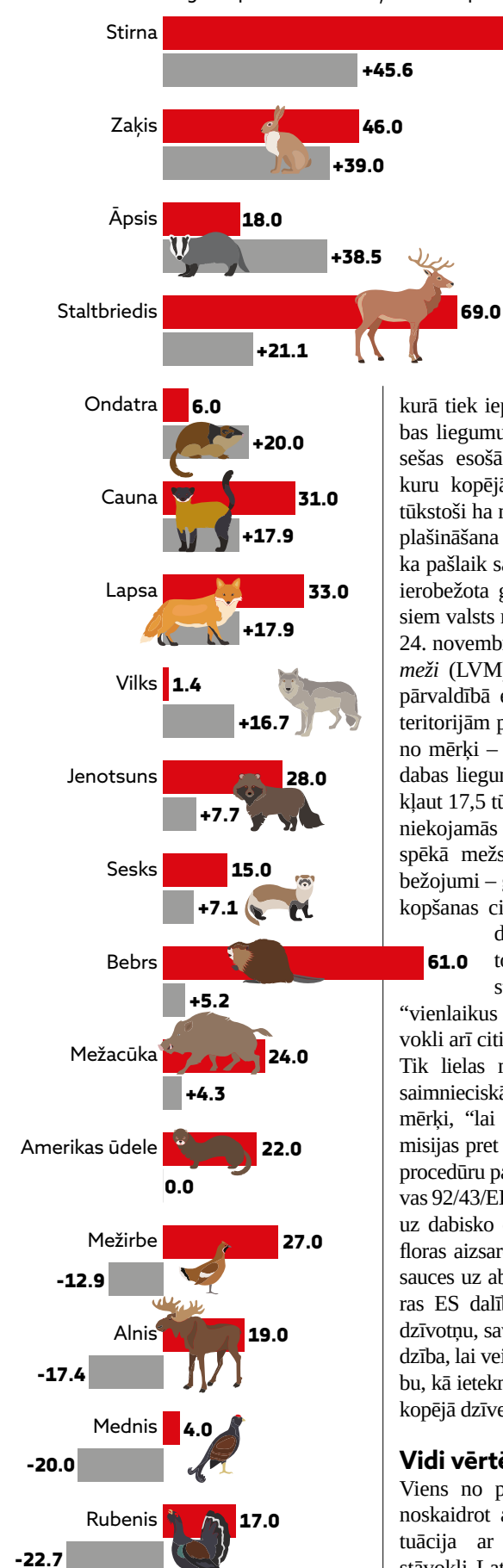
Tūkst. ha

Avots: CSP

Medijamo dzīvnieku skaits

■ tūkst. uz 2023. g. 1. aprīli ■ izmaiņas % starp 2017. un 2023. g.

Avots: CSP

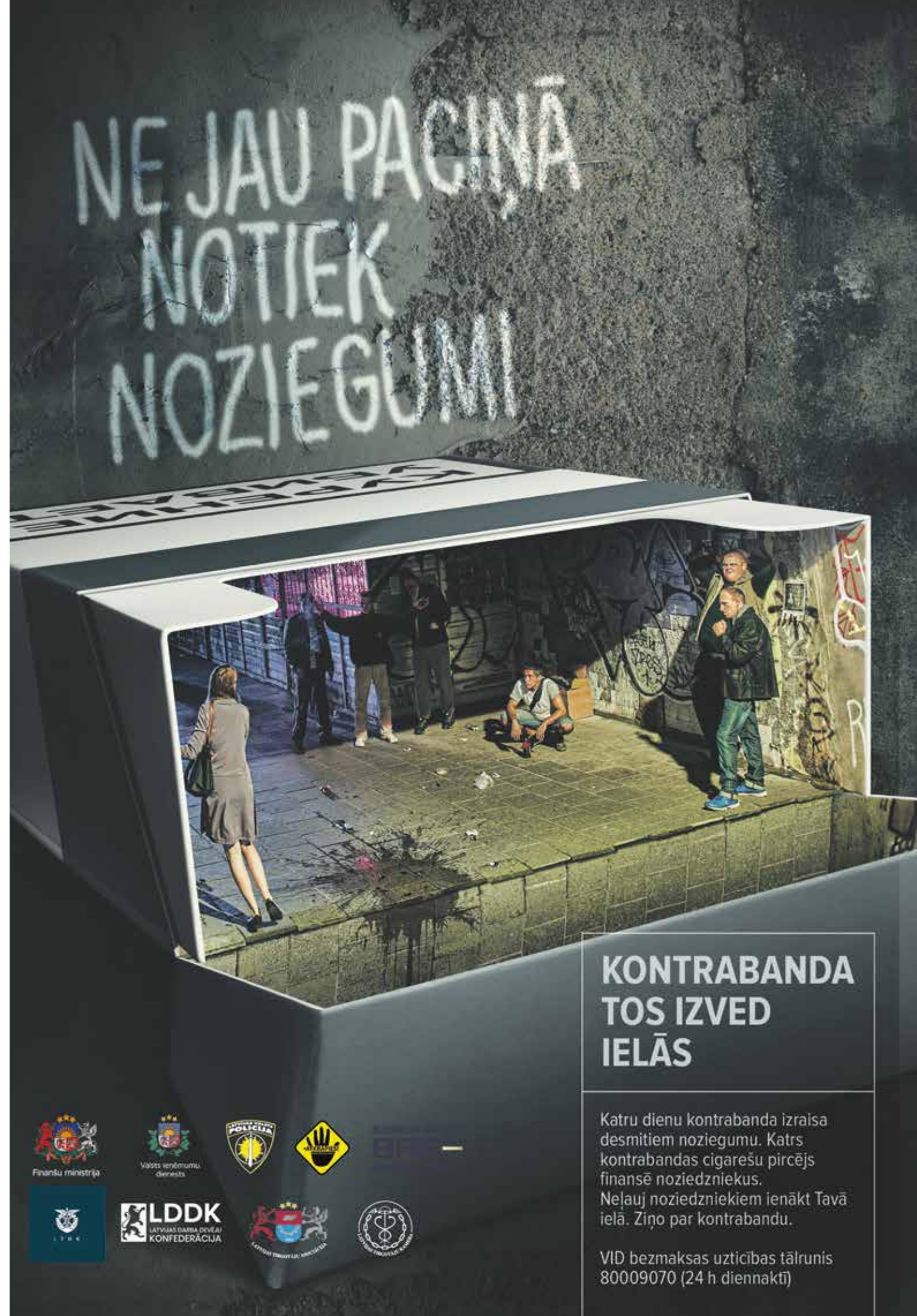
kurā tiek ieplānots noteikt 75 jaunas dabas liegumu teritorijas un paplašināt jau sešas esošās dabas liegumu teritorijas, kuru kopējā platība ir vairāk nekā 20 tūkstoši ha mežu. Liegumu teritorijas paplašināšana ir iecerēta, neskatoties uz to, ka pašlaik saimnieciskā darbība ir stingri ierobežota gandrīz ceturtajā daļā no visiem valsts mežiem. Kā savā paziņojumā 24. novembrī norādīja AS *Latvijas valsts meži* (LVM), tad “vairāk nekā 24% no pārvaldībā esošajām valsts meža zemju teritorijām pašlaik apsaimnieko ar galveno mērķi – dabas aizsardzību”. Jaunajos dabas liegumos ir paredzēts papildus iekļaut 17,5 tūkstošus ha no LVM apsaimniekojamās zemes, kurās pēc tam “būs spēkā mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi – galvenās cirtes aizliegums un kopšanas cirtes aizliegums”. Mežizstrādes ierobežojumi tiek pamatoti ar Eiropas Savienībā reto staignāju mežu aizsardzību, “vienlaikus uzlabojot aizsardzības stāvokli arī citiem ES nozīmes biotopiem”. Tik lielas mežu platības izslēgšana no saimnieciskās aprites tiek pamatota ar mērķi, “lai daļēji novērstu Eiropas Komisijas pret Latviju ierosināto pārkāpuma procedūru par Biotopu direktīvas (Direktīvas 92/43/EEK) saistību neizpildi attiecībā uz dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”, kā arī tiek veiktas atsaucis uz abstraktām ES prasībām: “Katra ES dalībvalsts uzdevums ir dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzība, lai veicinātu bioloģisko daudzveidību, kā ietekmē uzlabojas visas sabiedrības kopējā dzīves kvalitāte un vide.”

Vidi vērtē pēc putniem

Viens no principiāliem jautājumiem ir noskaidrot atbildi uz jautājumu, vai situācija ar bioloģiskās daudzveidības stāvokli Latvijā ir tik katastrofāla, ka ir strauji jāņem vērā no saimnieciskās aprites

vairāk nekā 20 tūkstoši ha mežu? Ja atveram *Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam* (Ministru kabineta 2022. gada 31. augusta rīkojums Nr. 583), tad kļūst skaidrs, ka pēdējās desmitgades laikā, kad pie varas bija *Jaunā Vienotība* visās iespējamajās politiskajās kombinācijās, bioloģiskās daudzveidības stāvoklis Latvijā ir novests līdz pilnīgam kļūst. Tālāk nav kur iet! Vide ir tikusi sagrāuta! Tikai viens citāts: “Pēdējā desmitgadē bioloģiskās daudzveidības stāvoklis Latvijā turpināja pasliktināties. Par to liecina gan ES nozīmes sugu aizsardzības stāvoklis Latvijā, kas laika posmā no 2013. gada līdz 2019. gadam visām sugu grupām saglabājās pārsvarā nelabvēlīgs, dažām grupām mainoties no nepietiekama uz sliktu, tāpat arī ES nozīmes biotopu aizsardzības stāvoklis, kas šajā pašā laika posmā saglabājās pārsvarā nelabvēlīgs (*Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam*, 58. lpp.)”.

Kādi dati to pierāda? Vēl viens citāts: “Atbilstoši Nacionālā meža monitoringa datiem par 2015.–2019. gadu, pieaug tādā mežaudžu īpatsvars, kur priedes pārsniedz 140 gadu vecumu, egles – 120 gadu, bērzi – 90 gadu, melnalkšņi – 80 gadu, apses – 70 gadu, ozolu, ošu vai liepu audzes – 100 gadu vecumu. Tomēr rādītāji, kas citu starpā izmantojami bioloģiskās daudzveidības stāvokļa novērtējumam šajās platībās (lauku putnu indekss un meža putnu indekss), liecina par stāvokļa pasliktināšanos. Attiecībā uz lauku putnu indeksu, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, pēdējos četrus gadus vērojams krass vērtības kritums. Potenciāla pasliktināšanās novērojama arī attiecībā uz meža putnu indeksu – lai arī indeksa tendences 2005.–2019. gada periodā vērtētas kā stabilas, pēdējo piecu gadu tendence nav viennozīmīga, un detalizētāks indeksa izvērtējums liecina par situācijas pasliktināšanos. (*Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam*, 60. lpp.) Tātad visi pamatojumi par vides daudzveidības katastrofālo stāvokli Latvijā balstās uz putnu indeksa pasliktināšanos. Kā zināms, tad šo indeksu rēķina atbilstoši līgumam (Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas ietvaros), kas noslēgts starp Dabas aizsardzības pārvaldi un Latvijas Ornitoloģijas biedrību (saskaņā ar 2018. gada 7. maija līgumu Nr. 7.7/124/2018). ➔

KONTRABANDA TOS IZVED IELĀS

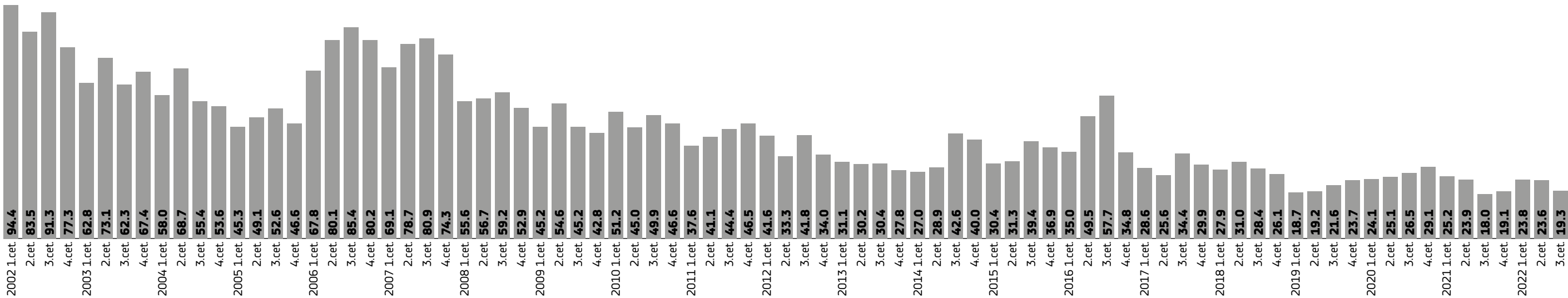
Katru dienu kontrabanda izraisa desmitiem noziegumu. Katrs kontrabandas cigarešu pircējs finansē noziedzniekus. Neļauj noziedzniekiem ienākt Tavā ielā. Ziņo par kontrabandu.

VID bezmaksas uzticības tālrunis
80009070 (24 h diennaktī)

Personu skaits, kas gūst ienākumus no zemnieku saimniecībās ražotiem produktiem

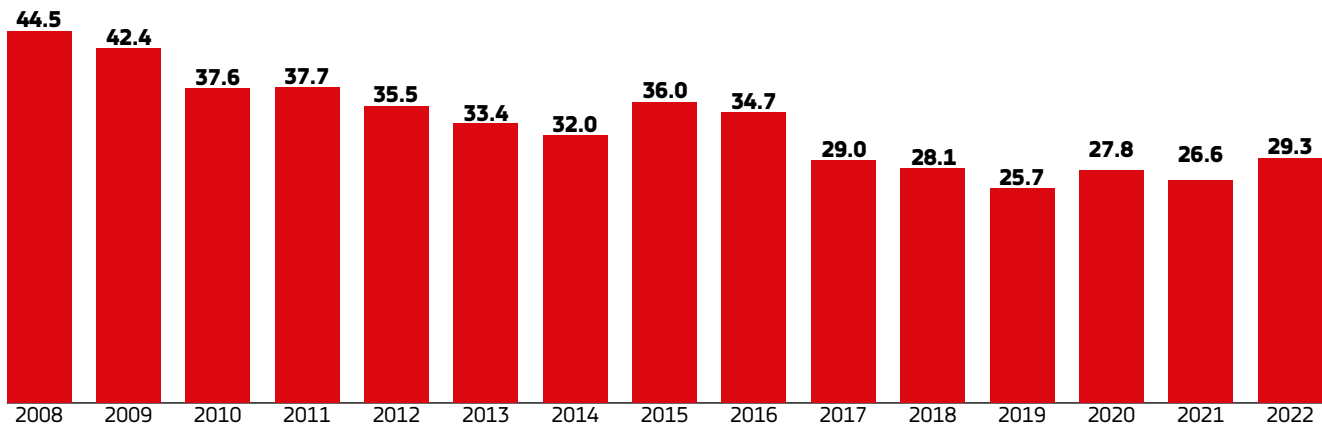
Personu skaits tūkst.

Avots: CSP

Ar lauksaimniecību, mežsaimniecību un zivsaimniecību saistītie pašnodarbinātie vai neapmaksātas personas

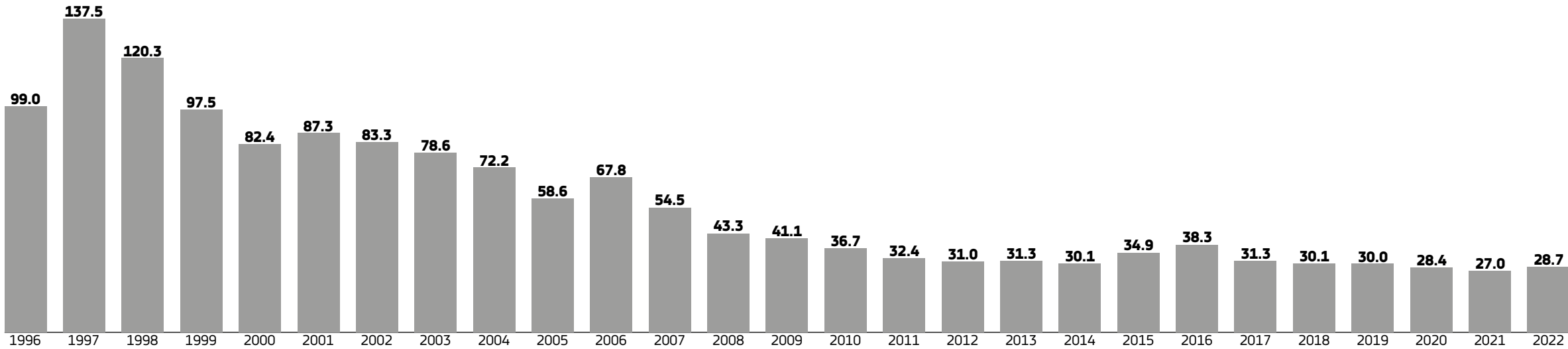
Personu skaits tūkst.

Avots: CSP

Nodarbināto kvalificēto lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku skaits

Personu skaits tūkst.

Avots: CSP

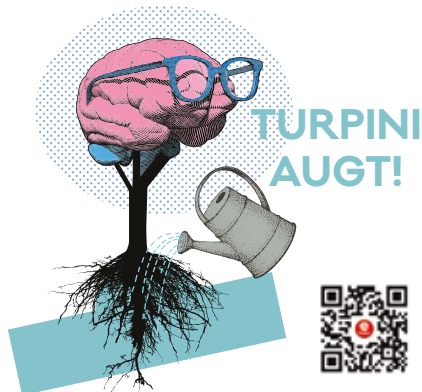
Dienas putnu monitoringa mērķis ir sekot līdzi to Latvijas ligzdojošo putnu sugu populāciju lieluma un teritoriālā izvietojuma izmaiņām, kuras iespējams konstatēt standartizētās rīta uzskaitēs. Lai gan ir paustas bažas, ka struktūra, kuras finansējums ir atkarīgs no problēmu lieluma, par kurām tā pati veic uzskati, lai pēc tam pretendētu uz finansējumu, tomēr neapšaubīsim putnu uzskaites skaitļus. Dati no citiem avotiem liecina, ka pat medijamo meža putnu skaits samazinās.

Daba ir agresīva

Kā liecina CSP publiskotā informācijā, tad mežzirbju skaits šogad bija ievērojami mazāks nekā 2016. gadā, bet, salīdzini-

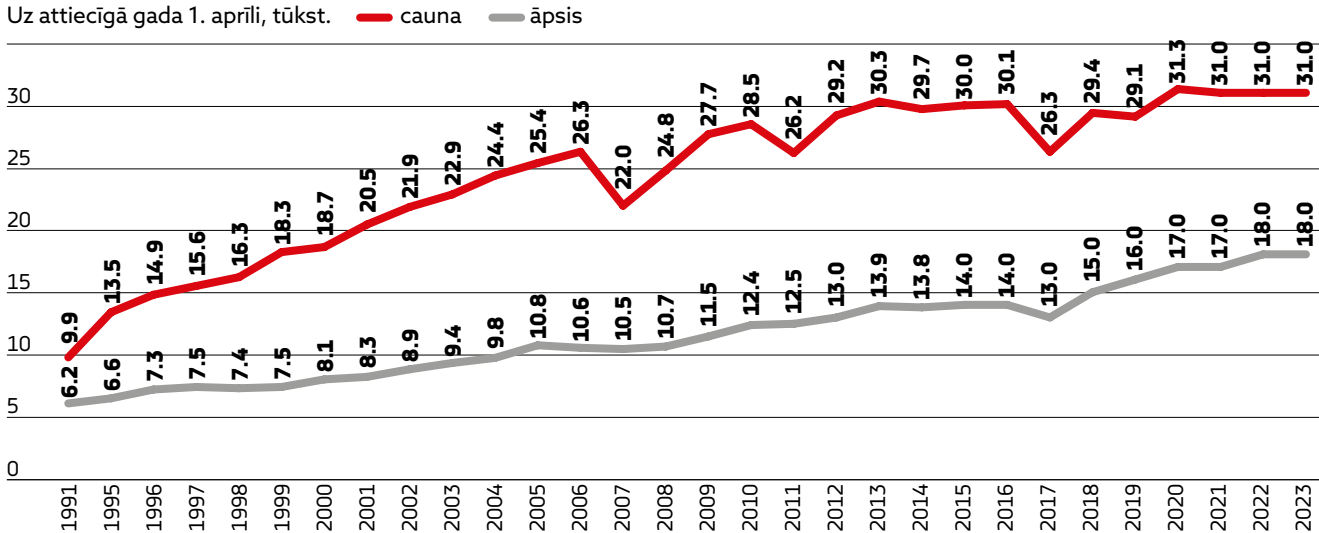
not ar 2019. gadu, šogad bija mazāks arī medņu un rubeņu skaits. Tiem, kas nese-ko līdzī citām norisēm, ziņas par mežu putnu skaita samazināšanos var izraisīt īstu ekošoku. Ar bioloģisko daudzveidību ir cauri! Vides politikas pamatnostādnes paustais ir patiesība! Bet nomierināsim atbildēt uz jautājumu, kā var izskaidrot meža putnu skaita samazināšanos, ja pēdējā laikā Latvijas lauksaimniecības zemes masveidā apaug ar krūmiem un kokiem un pārtop par jaunām mežaudzēm? Latvijā mežu platības palielinās. Pēdējo trīsdesmit gadu laikā mežu platība Latvijā pieauga par 400 tūkstošiem hektāru, savukārt mežaudžu platības pēdējo

desmit gadu laikā palielinājās par vairāk nekā 50 tūkstošiem hektāru. Turklāt kādreizējās lauksaimniecības zemes apmežojas. Ja 2009. gadā mežaudzes bija izveidojušās 146 tūkstošos hektāru no kādreizējām lauksaimniecības zemēm, tad 2023. gadā jau 188 tūkstošus hektāru no lauksaimniecības zemju platības bija pārņēmuši meži. Tur, kur kādreiz druvas zēla, tagad meži šalc! Notiekošās pārmaiņas izraisīja neticami lielu meža dzīvnieku bioloģiski skaitliskās daudzveidības pieaugumu. No 2017. līdz 2023. gadam Latvijā kopējais stirnu skaits pieauga par 45,6%, zaķu skaits – par 39,0%, āpšu skaits – par 38,5%, staltbriežu skaits – par 21,1%, ondatru – par 20,0%, caunu – par 17,9%, lapsu – par 17,9%, vilku – par 16,7%, jenotsuņu skaits pieauga par 7,7%, sesku – par 7,1%, bebru – par 5,2%, pat mēra skarto mežacūku skaits pieauga par 4,3%. Jā, samazinājās medijamo meža putnu skaits, un mazāks ir aļņu skaits (CSP apkopotie dati). ➡

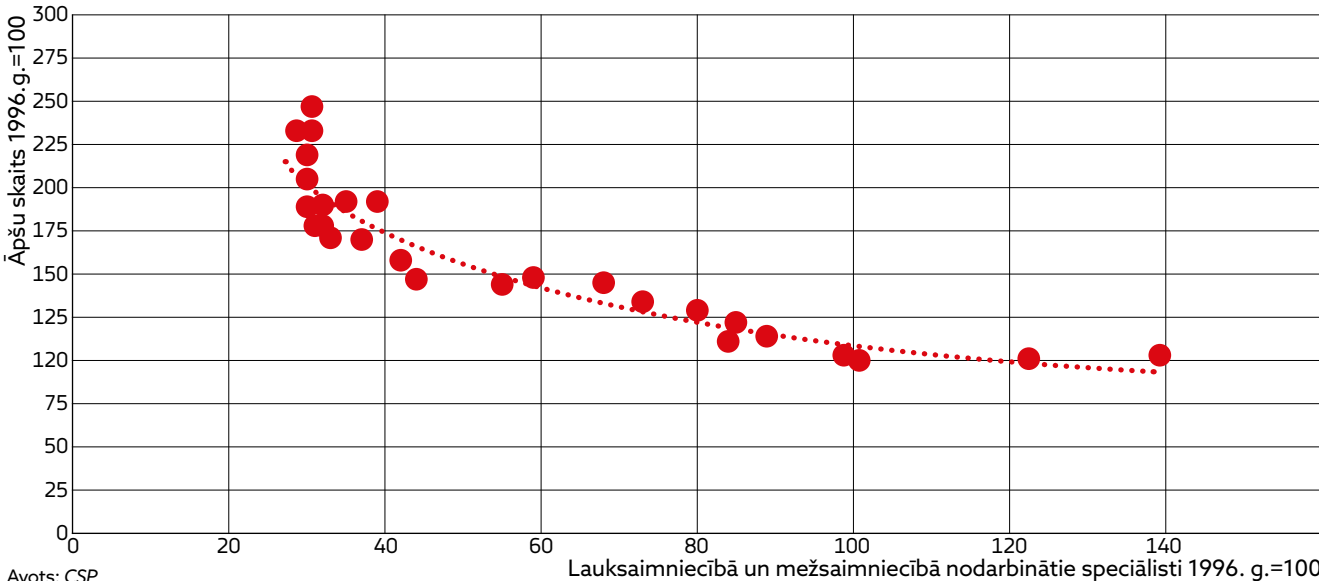
Caunu un āpšu skaits

Uz attiecīgā gada 1. aprīli, tūkst.

Avots: CSP

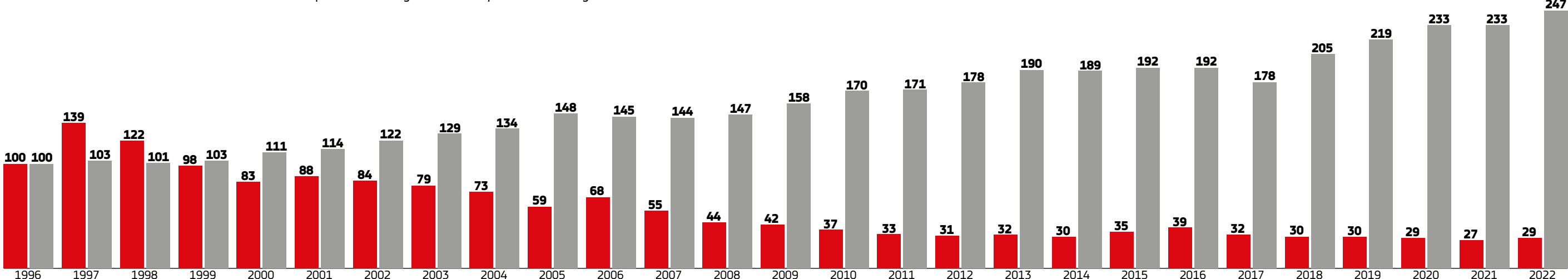
Samazinoties lauku cilvēku skaitam, pieaug meža zvēru skaits

Avots: CSP

Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto un āpšu skaits Latvijā

lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbinātie speciālisti 1996. g.=100 āpšu skaits 1996. g.=100

Avots: CSP

Plēsēju artava

Visa meža fauna Latvijā jūtas neticami labi, izņemot putnus. Putniem patiešām latvju mežos neklājas viegli, pat neņemot vērā ornitologu iespējamo materiālo ieinteresētību maksimāli sabiezināt krāšas un demonstrēt katastrofu, lai pievienotos kamptgribas pārņemtajai eirokopianai. Tomēr atbilde par putnu skaita sarukumu mežos ir visai vienkārša. Daudzajos mežu liegumos, cilvēku pamestajās lauku sētās un pamestajās lauksaimniecības zemēs ievērojami savairojas sīkie plēsēji. Par bioloģiskās daudzveidības telpu kļūst ne tikai mežs, bet arī cilvēku pamestā zeme, puves un trupes pārņemtās bijušās būves, drupu kaudzes bijušo ēku vietā utt. Trīsdesmit gadu laikā caunu un āpšu skaits trīskāršojās. Āpši nolasīs visas olas un putnēnus zemei tuvajā virsmā, bet tur, kur ir caunas, tur maziem putniem, putnēniem un putnu olām ir lielas briesmas. Jo vairāk caunu, jo mazākas ir iespējas pieaugt putnu populācijai, un putnu indekss pārtop par caunu indeksu. Jo vairāk būs liegumu, kuros vairoties caunām un āpšiem (un ne tikai šiem plēsējiem), jo mazāk būs putnu un mazāks būs putnu indekss. Taču Latvijas laukos vēl sliktāk par putniem klājas ... cilvēku sugai. Šī gadsimta sākumā to personu skaits, kuras Latvijā guva ienākumus no zemnieku saimniecībās ražotiem produktiem, pārsniedza 90 tūkstošus. Pirms desmit gadiem šādu cilvēku bija vairs tikai 30–40 tūkstoši, bet pēdējā laikā ir gada ceturkšņi, kad personu skaits, kuras gūst ienākumus no zemnieku saimniecībās ražotiem produktiem, pa visu Latviju ir mazāks par 20 tūkstošiem.

Tas pats ir ar pašnodarbinātajiem un nestrādājošajiem. Kā liecina CSP apkopotā statistika, tad 2009. gadā ar lauksaimniecību, mežsaimniecību un zivsaimniecību saistītie pašnodarbinātie vai neapmaksātu personu skaits Latvijas laukos bija 44,5 tūkstoši, bet 2022. gadā – 29,3 tūkstoši. Arī šai lauku cilvēku grupai Latvijas laukos ir tendence samazināties. To pašu var teikt par tādu rādītāju kā nodarbināto kvalificēto lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku skaits. Kā liecina CSP apkopotā statistika, tad 1997. gadā Latvijā lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē tika nodarbināti 137,5 tūkstoši kvalificētu darbinieku. Savukārt 2022. gadā nodarbināto kvalificēto lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku skaits visā Latvijā jau bija mazāks par 30 tūkstošiem.

Vajag cilvēku aizsardzības plānu

Ir pēdējais laiks Latvijā nodibināt Cilvēku aizsardzības biedrību un sākt veidot Latvijas lauku cilvēku indeksu. Dabas aizsardzības pārvaldes ierēdņiem būtu steidzami jāceļ kvalifikācija. Cilvēks ir bioloģiska suga, un cilvēki Latvijas laukos izzūd daudz straujāk par jebkuriem caunu apēstajiem putniem. Dabas aizsardzības pārvaldei ir pēdējais laiks no putnu monitoringa pārslēgties uz lauku cilvēku monitoringu. Cilvēku izzušana no Latvijas lauku ainavas bioloģiskās daudzveidības veicina plēsēju populācijas pieaugumu, jo nenoliedzami cilvēku klātbūtne pat ar ES aizliegumiem bija dabisks šķērslis plēsēju skaita pieaugumam. Piemēram, āpšu un cilvēku skaita attiecība. To var uzskatā-

mi redzēt, aplūkojot, kā mainījās lauku cilvēku (kvalificēto lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto speciālistu) skaits. Ja šo speciālistu skaitu un āpšu skaitu 1996. g. pieņem par 100, tad relatīvā āpšu skaita dinamika starp 1996. un 2022. gadu ir vienkārši iespaidīga. Turklāt cilvēku un āpšu skaita izmaiņas Latvijā saista cieša eksponenciāla sakarība. Determinācijas koeficients ir neticami augsts – 88%!!! Cilvēka izzušana no Latvijas laukiem atbrīvo nišu daudz agresīvākiem plēsējiem par cilvēku. Ja gandrīz ikviens Latvijas cilvēks zemē nokritušo putnēnu pažēlos, bet, atrodot krūmu ielokā mērkaziņas ligzdu ar neizperētām olām, tās neaiztiks, tad izsalcis āpsis apmierinās izsalkumu, uzšāudot putnu indeksiem, dabas aizsardzības likumiem un soda naudām par perēkļu postīšanu. Principā putnu indeksu nevar uzlabot, nosakot jaunus un jaunus dabas liegumus. Jauni liegumi, kuros būs laba dzīvotne caunām, ir slepkavnieciski daudziem putniem. Pat putnu glābšanas interesēs visa Latvijas teritorija ārpus Rīgas un Pierīgas ir jānosaka kā latviešu tautas dzīvotnes un saimnieciskās darbības saglabāšanas liegums. Taču izbeidzam par putnu indeksu. Ekoekstrēmistiem vajadzētu apjēgt, ka Latvija ir cilvēku, nevis putnu valsts, ja vien neesam plānojuši kļūt par rezervātu. Jaunu papildu aizsargājamu teritoriju ierīkošana apdraudēs saimniecisko darbību ārpus lielajām pilsētām, torpedēs Latvijas lauksaimniecisko ražošanu, mežizstrādi un kokapstrādi. Sekas būs problēmas Latvijas eksportam un uzņēmēju ienākumu samazināšanās, kas izpaudīsies kā izaugsmes ierobežošana un drauds Latvijas iedzīvotāju labklājībai.